EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 10.11.2005
COM(2005) 565 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Globālais monitorings par vidi un drošību (GMES): no koncepcijas līdz realitātei

{SEC(2005) 1432}

SATURS

Ievads 3

Kopsavilkums 3

1. Stratēģiskā dimensija 4

2. *GMES* ES rīcībā 6

3. Īstenošana 7

3.1. Galvenais — lietotāji 7

3.2. Eksperimentālo darbības pakalpojumu pakāpeniska ieviešana 7

3.3. Operatīvi ieviešami pakalpojumi 8

3.4. Finansēšanas stratēģija 8

3.5. Esošo spēju izmantošana 9

3.6. Ietekmes novērtējums 10

3.7. Pārvaldība 11

3.7.1. Pienākumi un uzdevumi 11

3.7.2. Struktūras 12

4. *GMES* reklamēšana/zīmols 13

IEVADS

GMES mērķis ir pastāvīgi un savlaicīgi sniegt drošus ar vides un drošības jautājumiem saistītus pakalpojumus atbilstīgi valsts politikas veidotāju vajadzībām. *GMES* ir iniciatīva, kuru vada ES un kuras ietvaros Eiropas Kosmosa aģentūra (ESA) īstenos kosmosa komponenti, bet Komisija pārvaldīs pakalpojumu noteikšanas un izstrādes pasākumus, izmantojot gan *in situ*, gan attālās uzrādes datus.

Šajā paziņojumā ir izklāstīta *GMES* programmas īstenošanas stratēģija, sākot ar pirmo trīs *GMES* darbības pakalpojumu izmēģinājuma posmu līdz 2008. gadam. Tajā skaidrots, kā definējama šo pakalpojumu darbības joma saistībā ar lietotājiem, un izklāstīts Komisijas mērķis nodrošināt pakalpojumu nepārtrauktību. Paziņojumā arī apskatīta tādu atbilstošu vadības struktūru izveide, kas saistītas ar katru no programmas posmiem.

KOPSAVILKUMS

Laikā, kad atbilstošai informācijas izmantošanai un pārvaldīšanai ir ģeostratēģiska nozīme, Eiropai ir vajadzīga spēja, kas tai neatkarīgā veidā savlaicīgi un droši ļautu novērtēt tās reakciju politikas jomā. Galvenais elements, lai nodrošinātu vides un drošības politikas īstenošanu un uzraudzību ilgtspējīgas attīstības kontekstā, ir visaptveroša Zemes novērošanas sistēma, izmantojot kosmosā esošas un *in situ* metodes (zeme, gaiss un jūra) skaidri noteiktos darbības pakalpojumos.

Patlaban pieprasījums pēc Zemes novērošanas pakalpojumiem Eiropā joprojām ir sadrumstalots, tomēr tas aizvien palielinās. Situāciju var izmainīt divi faktori. Pirmkārt, lēmumu pieņēmējiem visos līmeņos jābūt pārliecinātiem, ka pakalpojumi ir uzticami kvalitātes un nepārtrauktības ziņā. Otrkārt, viņiem no savas pieredzes jāpārliecinās, ka minētie pakalpojumi pietiekami sekmēs viņu organizācijas mērķu īstenošanu, lai pamatotu ilgtermiņa darbības, uzturēšanas un atjaunošanas izmaksas.

Piedāvājuma ziņā Eiropā ir izstrādātas pasaules līmeņa vērtības un kompetence. Novērošanas sistēmas tomēr tiek uzturētas neatkarīgi, un nepilnīgs ir gan *in situ*, gan satelītnovērošanas sistēmu pārklājums. Daudzi satelītu un *in situ* novērošanas tīkli ir eksperimentāli, un tie nevar garantēt vajadzīgo kvalitāti un mērījumu nepārtrauktību, lai nodrošinātu darbības pakalpojumu pamatu patlaban vai nākotnē. Mūsu starptautiskie partneri veic ievērojamus ieguldījumus globālā monitoringa sistēmu izstrādē, bet Eiropā vēl aizvien izmanto atšķirīgas sistēmas un valstu standartus.

Atzīstot Zemes novērošanas stratēģisko nozīmību un tās aizvien pieaugošo potenciālu, Eiropa izstrādās savas operatīvās spējas, izmantojot *GMES* programmu. Šīs programmas mērķis ir koordinēt esošās sistēmas, sniegt garantētas ticamības pakalpojumus un, pats galvenais, nodrošināt to nepārtrauktību nākotnē.

GMES programmu izstrādās pakāpeniski, līdz 2008. gada beigām ieviešot izmēģinājuma posma pakalpojumus un sākot ar trīs operatīviem pakalpojumiem (zeme, jūra, steidzamība). Kopā jau ir noteikti vienpadsmit sākotnējie pakalpojumi, kurus, ievērojot plašu vajadzību spektru, vēlāk varētu sekmīgi izvērst.

Īstermiņā *GMES* balstīsies uz esošajām *in situ* un kosmosā izvietotajām novērošanas sistēmām, ko izstrādājušas ES un EKA dalībvalstis. Savukārt ilgākā laika posmā tiks veikti ieguldījumi jaunu sistēmu izvēršanā, lai nodrošinātu datu avotu un infrastruktūras nepārtrauktību, veicinot *GMES* pakalpojumu attīstību.

Ar *GMES* saistītu darbību pārvaldīšanā jāpanāk arī optimāla papildināmība. Komisija plāno ieviest organizatorisku *GMES* pakalpojumu struktūru, lai paātrinātu pieprasījuma apkopošanu un uzlabotu iekšējās pārvaldības kārtību. EKA pārvaldīs ES un EKA veiktos ieguldījumus kosmosa komponentē atbilstoši attiecīgajiem finanšu noteikumiem. Ar ES un EKA dalībvalstīm apspriedīs *GMES* pārvaldības ilgtermiņa struktūras.

GMES pakalpojumu sniegšanas priekšnoteikums ir efektīva datu pārvaldīšana un dalīšanās ar informāciju. Pastāvīgi tiks uzturēts dialogs starp ieinteresētajām personām, lai izstrādātu nepieciešamās telpisko datu infrastruktūras, un tiks atbalstīta telpiskās informācijas infrastruktūras Eiropā *(INSPIRE)* direktīvas priekšlikuma īstenošana. Šādi *GMES* atvieglos piekļuvi ģeotelpiskajai informācijai, kā arī tās izmantošanu un saskaņošanu Viseiropas līmenī. *GMES* būtiski uzlabos valstu sistēmu savietojamību, tādējādi veicinot atbilstošu Eiropas standartu izstrādi.

GMES kļūs aizvien nozīmīgāks ES divpusējās attiecībās ar starptautiskiem partneriem. To veidos, ņemot vērā Zemes novērošanas grupas darbības. *GMES*, kam piemīt apvienojošā loma, būs galvenais Eiropas ieguldījums Globālas zemes sistēmu novērošanas sistēmas *(GEOSS)* vispasaules 10 gadu īstenošanas plānā.

1. STRATĒĢISKĀ DIMENSIJA

Vides un drošības informācijas pārvaldīšanai ir ģeostratēģiska nozīme. Politiskais mandāts ir izklāstīts 2001. gada jūnijā notikušajā Gēteborgas samitā un vēlāk pieņemtajā Padomes rezolūcijā[1], kas vērsta uz „Eiropas **operatīvo** un **autonomo** spēju sasniegšanu līdz 2008. gadam".

Komisija 2004. gada februāra paziņojumā[2] ir izklāstījusi *GMES* stratēģiskos uzdevumus, attīstot ES kā starptautiska dalībnieka lomu, un noteikusi īstenošanas elementus. Eiropas Parlaments ir atbalstījis *GMES* ieviešanu[3]. Otrā Kosmosa lietu Padome ir apliecinājusi, ka *GMES* būs otrais vadošais Eiropas Savienības kosmosa politikas elements pēc *Galileo*.

Arvien pieaugošs pieprasījums izceļ vajadzību pēc savlaicīgas un uzticamas informācijas. Dabas un cilvēka izraisītas katastrofas Eiropā, Amerikā, Āzijā un Āfrikā kopā ar aizvien pieaugošām vajadzībām drošības jomā vēl vairāk ir pastiprinājušas nepieciešamību pēc uzlabotām monitoringa sistēmām. Patlaban ir noteiktas vajadzības, sākot ar globālo un beidzot ar vietējo līmeni.

---

1 Padomes Rezolūcija 2001/C 350/02 (13.11.2001.).

2 Globālais monitorings videi un drošībai (*GMES*): GMES potenciāla noteikšana līdz 2008. gadam – Rīcības plāns 2004.–2008. gadam (COM(2004) 65 galīgais).

3 B5-0045/2004 Eiropas Parlamenta rezolūcija par rīcības plānu Eiropas kosmosa politikas īstenošanai.

GMES būs ievērojams ieguldījums ES civilās drošības vajadzību apmierināšanā[4]. Turklāt tā sniegs iespēju nodrošināt papildu spējas Eiropas drošības un aizsardzības politikai (EDAP). Jāizmanto visas iespējamās civilās un militārās sinerģijas, lai panāktu labāku resursu izmantojumu, kas pilnībā papildinātu ES Satelītcentra (ESSC) funkcijas, kas šajā jomā jau darbojas.

GMES būs nozīmīgs atbalsts vides monitoringa un novērtēšanas jomā, kā arī sekmēs kopīgi izmantojamas vides informācijas sistēmas ieviešanu, kuru izstrādā dalībvalstis un Komisija. Tā uzlabos vides informācijas kvalitāti, vienlaikus padarot šo informāciju pieejamāku, kā arī racionalizēs un pilnveidos ziņošanu vides jomā.

GMES tādējādi aptver vietēja, reģionāla un starptautiska mēroga jautājumus un kļūst būtiski svarīga, turpmāk attīstot Eiropas vadošo lomu, praktiski piemērojot Zemes novērošanu klimata un vides monitoringa un civilās drošības vajadzībām.

Ar *GMES* palīdzību ES varēs līdzdarboties starptautiskajos centienos, kas saskan ar G8 valstu 2005. gada jūlijā pieņemto ieteikumu stiprināt globālo klimata novērošanas sistēmu. Tā veicinās ES stratēģiju Āfrikai[5], izveidojot Āfrikas observatoriju un īstenojot iniciatīvu „Āfrikas vides monitorings ilgtspējīgai attīstībai *(AMESD)*". *GMES* ir apspriesta ES sarunās ar ASV, Krieviju, Ķīnu un Indiju[6]. ASV nesen publicēja integrētas Zemes novērošanas sistēmas stratēģisko plānu. To pašu gatavojas darīt arī Krievija un Japāna.

GMES programma būs galvenais Eiropas ieguldījums, īstenojot *GEOSS* globālo 10 gadu īstenošanas plānu. *GMES* ģenerēs datus un pakalpojumus saistībā gan ar vidi, gan drošību. ES dalība *GEOSS* atvieglos datu apmaiņu ar starptautiskiem partneriem vides monitoringa jomā un sekmēs pastiprinātu Zemes novērošanas izmantošanu, kā arī vispasaules novērošanas sistēmu sistēmas izveidi.

GMES kā ES iniciatīva būs vairāku partnerību pamatā. Tās jādefinē ES līmenī, tostarp jānosaka aģentūru, dalībvalstu, papildpakalpojumu nozares (ieskaitot mazos un vidējos uzņēmumus), lietotāju u.c. uzdevumi.

GMES stimulēs ekonomikas izaugsmi, atvieglojot novatorisku pievienotās vērtības pakalpojumu izveidi. Tā ir izvēlēta kā viens no ātri uzsākamiem projektiem Komisijas iniciatīvā izaugsmes veicināšanai[7]. *GMES* jāmotivē rūpniecības nozare paplašināt piedāvātos pakalpojumus un attīstīt novatoriskas novērošanas, informācijas un saziņas tehnoloģijas, kuras būs nepieciešamas dinamiskas un evolucionāras *GMES* programmas ietvaros, radot iespējas privātajam sektoram aizvien vairāk izmantot informācijas avotus. Eiropas rūpnieciskā bāze

---

4 Kosmosa un drošības ekspertu grupas ziņojums (2005. gada marts).

5 „ES stratēģija Āfrikai" COM(2005) 489 galīgais (12.10.2005.).

6 ES un ASV samitā (ES un ASV kopīgā deklarācija „Eiropas Savienības un Amerikas Savienoto Valstu iniciatīva transatlantiskas ekonomiskas integrācijas un izaugsmes uzlabošanai") vienojās „veicināt sadarbību, izmantojot uz civilo telpu balstītas tehnoloģijas ilgtspējīgas attīstības, zinātnes un izpētes jomā, kā arī padziļinot uz zinātnes atziņām balstītu sabiedrību". ES un Krievijas 2005. gada maijā notikušajā samitā pieņēma virkni plānu attiecībā uz četrām kopējām telpām. Kopējās ekonomiskās telpas plānā ES un Krievija vienojās „nodrošināt atbilstošu vidi auglīgai sadarbībai saistībā ar *GMES* programmu". ES un Ķīnas samitā 2005. gada septembrī abas puses vienojās „stiprināt ES un Ķīnas sadarbību kosmosa jomā, galvenokārt kopīgas darbības saistība ar zemes novērošanu un zemes zinātni […]".

7 „Eiropas iniciatīva izaugsmes jomā: Investēšana izaugsmes un darbavietu tīklos un zināšanās: galīgais ziņojums Eiropas Padomei" COM(2003) 690 galīgais (21.11.2003.).

būs nozīmīgs līdzeklis, lai saglabātu autonomu Eiropas potenciālu un politisko neatkarību lēmumu pieņemšanā.

2. *GMES* ES RĪCĪBĀ

GMES būtiski palielinās ģeotelpiskās informācijas spēju atbalstīt dažādas ES politikas jomas, jo īpaši:

– Eiropas saistības vides jomā ES teritorijā un visā pasaulē, veicinot Kopienas vides politiku[8], valstu noteikumu un starptautisko konvenciju formulēšanu, īstenošanu un pārbaudīšanu;

– citas ES politikas jomas, piemēram, lauksaimniecību, reģionālo attīstību, zivsaimniecību, transportu, ārējās attiecības, atbalstu attīstībai un humāno palīdzību;

– kopējo ārējo un drošības politiku, ieskaitot Eiropas drošības un aizsardzības politiku;

– citas politikas jomas, kas saistītas ar Eiropas pilsoņu drošību Kopienas un dalībvalstu līmenī[9], galvenokārt ar tieslietām, iekšlietām un muitu, ieskaitot ārējo robežu uzraudzību un pārvaldību[10].

Eiropas Komisijas dienesti ik gadu tērē desmitiem miljonu euro ģeotelpisko datu izmantošanai visdažādākajās politikās; tāpat arī ES Satelītcentrs iegūst Zemes novērošanas datus, lai iegūtu informāciju, kas domāta KĀDP, tostarp EDAP[11]. Pamatojoties uz pašreizējo un paredzamo politikas attīstību, šie izdevumi tuvākajā nākotnē noteikti ievērojami pieaugs.

Daži konkrēti piemēri:

– lauksaimniecībā — zemes platību pārbaudes un ar lauksaimniecību saistīti vides pasākumi;

– zivsaimniecībā — kuģu uzraudzības un to atrašanās vietas noteikšanas sistēmas;

– ārējās attiecībās — attēlu ieguve konkrētu Kopienas instrumentu (piemēram, ātrās reaģēšanas mehānisma) ietvaros;

– vides jomā — zemes izmantošana un šādas izmantošanas izmaiņas, dabas apdraudējumi (piemēram, mežu ugunsgrēki, plūdi, reaģēšana uz cunami draudiem) un globālais klimata pārmaiņu monitorings;

– attīstības politikas jomā — ūdens, veģetācijas un pārtikas drošības monitoringa darbības;

– pētniecības jomā — vides izpēte.

---

8 Sestais Vides rīcības plāns (2004.–2010. gadam), kurā apskatīti klimata pārmaiņu, dabas un bioloģiskās daudzveidības, vides un veselības, dabas resursu un atkritumu aspekti.

9 „Droša Eiropa labākā pasaulē – Eiropas drošības stratēģija”, Havjers Solana, 12.12.2003.

10 Arī darbs, ko veic Eiropas Aģentūra operatīvās sadarbības pārvaldīšanai uz dalībvalstu ārējām robežām.

11 Skatīt 2. panta 1. punktu Padomes 2001. gada 20. jūlija Vienotajā rīcībā par Eiropas Savienības Satelītcentra izveidi: (2001/555/KĀDP). Centrs atbalsta ES lēmumu pieņemšanu KĀDP, jo īpaši ESDP jomā, nodrošinot materiālu, kas izriet no satelītuzņēmumu un papilddatu, tostarp, ja nepieciešams, aerouzņēmumu, analīzes saskaņā ar 3. un 4. pantu.

3. ĪSTENOŠANA

3.1. Galvenais — lietotāji

Pašreizējā izstrādes posmā ir paredzēts izveidot spēcīgu *GMES* informācijas pakalpojumu lietotāju bāzi. Tādējādi tiks noteiktas un atjauninātas lietotāju vajadzības, un sniegtie pakalpojumi būs efektīvi un droši.

GMES informācijas pakalpojumu lietotāji piedalās globāla līdz vietēja mēroga vides un drošības politikas izstrādē, īstenošanā un novērošanā. Viens no galvenajiem lietotājiem ir Eiropas Komisija. Patlaban tiek noteiktas Komisijas vajadzības, un pakāpeniski tiek apkopots pieprasījums.

Lietotājiem jābūt pārliecinātiem, ka pakalpojumi būs pieejami ilgtermiņā. Tam nepieciešama rīcība, kas garantētu kosmosā izvietotu, *in situ* un datu pārvaldības infrastruktūru pieejamību.

Lai apstiprinātu pakalpojumu kvalitāti, atbilstību un sniegšanu, ir jāizveido novērtēšanas mehānismi. Katra pakalpojuma ieviešana notiks vairākos posmos. Atbilstošajos plānos būs iekļautas atsevišķās uzsākšanas un pamatdarbības izmaksas.

3.2. Eksperimentālo darbības pakalpojumu pakāpeniska ieviešana

GMES pēc sava rakstura ir sarežģīts projekts, kur būs nepieciešama no kosmosā izvietotām un *in situ* (gaisā, ūdenī un uz sauszemes izvietotu) Zemes novērošanas sistēmām iegūtu datu integrācija lietotājiem paredzētos pakalpojumos.

No pašreizējās uz projektiem balstītās pieejas ir svarīgi doties tālāk. Potenciāls jāveido pamazām, pamatojoties uz skaidri noteiktām prioritātēm un, ja vien iespējams, izmantojot esošos elementus.

Pakalpojumus ieviesīs pakāpeniski, balstoties uz:

- to izstrādes pakāpi;
- to, kā tos uzņems lietotāji (to nozīmība politikas veidošanā un īstenošanā), un
- ilgtermiņā — pieprasījuma un piedāvājuma nepārtrauktību.

Eksperimentālos pakalpojumus un nepieciešamās infrastruktūras finansēs, saskaņojot Kopienas, dalībvalstu un reģionālos resursus. Pakalpojumu ieviešanas ātrums lielā mērā būs atkarīgs no tā, cik efektīvi šie finansējuma resursi tiks apvienoti un izmantoti.

Uzdevumi ir šādi: jāpanāk lielāka iegādes sistēmu savietojamība, jāsaskaņo un jāveicina datu struktūru un saskarņu standartizācija, jāpārvar politikas šķēršļi attiecībā uz datu kopīgu izmantošanu, jārada kvalitātes nodrošināšanas mehānismi, dažādos līmeņos jāpanāk no dažādiem avotiem iegūtu datu apvienošana, kā arī jāsniedz novatoriski un lietotājiem draudzīgi pakalpojumi, kuri būtu rentabli un ilgtspējīgi. Šiem pasākumiem jāiekļaujas saskaņotā un vienotā vispārējā programmā, nezaudējot ieguvumus no ieguldījumiem un decentralizētas vadības.

Jāizvēlas īstermiņa iespējas un jānosaka to piemērošanas joma. Lai līdz 2008. gadam operatīvi ieviestu šos pakalpojumus, tiem jāpiemēro ātrais režīms.

3.3. Operatīvi ieviešami pakalpojumi

Pirmajā posmā Komisija uzskata, ka trīs operatīvi ieviešamie pakalpojumi atbilst šiem kritērijiem un ka ar tiem var pāriet uz izmēģinājuma darbības posmu. Tā ir izstrādājusi metodi, kā šos pakalpojumus apstiprināta un kā nosaka precīzu to piemērošanas jomu un modalitātes. Tie būs tematiski semināri, ko organizēs 2005. gada oktobrī–novembrī un kas būs vērsti uz attiecīgo lietotāju grupu dalības un saistību stiprināšanu. Trīs pakalpojumi, kuri *GMES* konsultatīvajā padomē jau ir ierosināti Eiropas Savienības un EKA dalībvalstīm, ir šādi: ātrā reaģēšana, zemes uzraudzība un jūrniecības pakalpojumi. Tie ir aprakstīti A pielikumā.

Kopējais mērķis joprojām ir attīstīt lielāku skaitu *GMES* pakalpojumu, kas atbilstu lietotāju vajadzībām un attiecībā uz ko ekonomiskais un sabiedriskais labums attaisnotu ieguldījumus. Tāpēc 2005.–2006. gadā tiks atbalstīta turpmāka šo pakalpojumu izvēršana. Izmantojot to pašu apstiprināšanas procesu, ko izmanto operatīvai ieviešanai (skatīt B pielikumu), pakāpeniski ieviesīs papildu izmēģinājumus, lai nodrošinātu plašāku pakalpojumu virkni, kā norādīts C pielikumā. Tiem būs pieskaitāmi tādi pakalpojumi, kā gaisa kvalitātes kontrole, ārējo robežu uzraudzība un krīžu novēršana, attiecībā uz kuriem dažas dalībvalstis ir uzsvērušas nozīmi, ko tās tiem piešķir.

Tādējādi pakāpeniski attīstīs un apstiprinās vairākus eksperimentālos darbības pakalpojumus, kas balstās uz atlasītiem pētniecības un attīstības projektiem, ar kuriem paplašina un nostiprina pašreizējās darbības. Komisija attiecīgi nodrošina, lai *GMES* projektos, kurus īsteno atbilstoši Sestajai pamatprogrammai, tiktu atbalstīta potenciālo darbības pakalpojumu ieviešana. Sestās pamatprogrammas resursi, kas vēl nav piesaistīti, cik vien iespējams, tiks koncentrēti uz operatīvajiem pakalpojumiem, tostarp *in situ*, kosmosa un datu pārvaldības integrēšanai un *GMES* kosmosa komponentes izveidei. Izmēģinājuma posmam jānodrošina, lai operatīvos pakalpojumus varētu izmantot 2008. gadā.

Lai *GMES* pakalpojumu komponente būtu sekmīga, liela nozīme ir *INSPIRE* direktīvas priekšlikumā paredzētajai Eiropas telpisko datu infrastruktūras izveidei. Tādējādi eksperimentālie pakalpojumi faktiski ir arī *INSPIRE* izmēģinājumi un tos integrē *INSPIRE* īstenošanas programmā. Būs jāizstrādā tādas datu politikas, kas šo pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem atvieglos informācijas iegūšanu un izmantošanu.

3.4. Finansēšanas stratēģija

Pēdējos piecos gados Eiropā ar *GMES* saistītiem demonstrējumu pakalpojumiem ir iztērēti apmēram 230 miljoni euro: ES, izmantojot Sesto pamatprogrammu, no 2003. līdz 2006. gadam mobilizē apmēram 100 miljonus euro; šajos piecos gados EKA veic ieguldījumus 130 miljonu euro apmērā kosmosa, zemes un pakalpojumu segmentā.

Kamēr ilgtermiņā pakalpojumi jāfinansē lietotājiem, nozīmīgākajai infrastruktūrai un nepieciešamajām tehnoloģijām sākotnēji būs vajadzīgi ieguldījumi eksperimentālu pakalpojumu ieviešanai.

Patlaban Komisija gatavo Septīto pamatprogrammu. Pētniecības un attīstības darbības, izmantojot Kopienas pētniecības pamatprogrammu, jo īpaši vides jomā, lielā mērā ir atkarīgas no Zemes novērošanas datu pieejamības. Paredzēts, ka *GMES* kā otrajam vadošajam elementam ES kosmosa politikā tiks piešķirta lielākā daļa finansējuma, kas kosmosa jomā pieejams atbilstoši Septītajai pamatprogrammai pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem[12]. No šā piešķīruma plānots finansēt ievērojamu daļu no budžeta kosmosa komponentei, kam EKA 2006.–213. gadā ir paredzējusi ieguldījumus 2,3 miljardu euro apmērā[13] ES un EKA dalībvalstis jau patlaban plāno līdz ar šo ieguldījumu izstrādāt EKA programmu, bet dažos gadījumos arī valstu satelītsistēmu izveides programmas.

Pētniecības projekti, ko finansē no Septītās pamatprogrammas tematiskās prioritātes „Vide", palīdzēs noteikt *GMES* darbības pakalpojumus nākotnē. Ar šo projektu palīdzību tiks ģenerēti dati un modeļi, kas veicinās deviņu *GEOSS* sabiedriskā ieguvuma jomu īstenošanu. Tematiskā prioritāte „Informācijas sabiedrības tehnoloģijas" veicinās *GMES* datu un informācijas pārvaldību, ka arī sekmēs *INSPIRE* un *GMES* īstenošanu.

In situ un datu pārvaldības komponentu vispārējas finansējuma stratēģijas izstrāde ir sarežģītāka tādēļ, ka dalībvalstīs sastopama daudzu dažādu aģentūru pienākumu daudzveidība un izkliedētība. Tam būs vajadzīga labāka finanšu resursu saskaņošana un jaunu resursu izmantošana jomās, kur jāizveido trūkstošā infrastruktūra.

Tiks pētīts ar pētniecību un attīstību nesaistītu Kopienas instrumentu izmantojums saistībā ar *in situ* un kosmosa komponentēm.

Tostarp *GMES* operatīvā statusa nodrošināšanai vajadzīgas vairākas publiskas un privātas partnerības piedāvājuma pusē, ko papildinātu pētniecības budžeti. Tiem arī turpmāk būs galvenā loma, taču nākotnē jomās, kurās pakalpojumi kļūs publisku politiku izstrādes vai īstenošanas sastāvdaļa, tiem jāsaņem atbalsts no attiecīgajiem institucionālajiem lietotājiem. Dažās jomās *GMES* drīkst piesaistīt arī privātā sektora klientus, izmantojot atbilstošus izmaksu atgūšanas mehānismus. Tas var attiecīgi nodrošināt valsts un privāto partnerību iespējamību.

To iespējams panākt tikai tad, ja Eiropa izmantos savu spēku, labāk koordinējot un apkopojot visus pieejamos resursus.

3.5. Esošo spēju izmantošana

GMES iespējami daudz tiks izmantotas esošās valstu vai Eiropas līmeņa spējas. Jāveido to shēma, ietverot esošās un plānotās infrastruktūras, kas varētu sekmēt vajadzību ievērošanu un to savietojamības nodrošināšanu. Jānosaka pārējie trūkumi un līdz ar vajadzību aizstāt esošās sistēmas tās jāapspriež Eiropas Savienībā un tās aģentūrās, EKA, EUMETSAT un šo organizāciju dalībvalstīs. Jānodrošina esošo un plānoto darbības satelītu, *in situ* tīklu un telpisko datu infrastruktūru maksimāla izmantošana Eiropā. Jāuzlabo resursu, tostarp daudzkārt izmantojamu iekārtu koordinēšana un nodrošināšana.

Lai nodrošinātu Gēteborgas samitā atbalstītās autonomās spējas, Eiropai pakāpeniski jāpaļaujas pašai uz savām spējām. Jānosaka vidēja termiņa līdz ilgtermiņa stratēģija, ņemot vērā aizvien pieaugošu savstarpēju atkarību no starptautiskiem partneriem.

---

12 COM(2005) 119 galīgais 6.4.2005.

13 EKA ģenerāldirektora programmas priekšlikums EKA dalībvalstīm.

Tomēr jāatzīst, ka steidzami jārisina konkrēti pasākumi attiecībā uz *GMES* kosmosa komponentes izstrādi, lai turpmākajos 10–15 gados saglabātu datu ieguves nepārtrauktību. Izstrādājot lielu daļu *GMES* līdzīgu pakalpojumu, patlaban izmanto novērojumus, ko iegūst no vairākiem satelītiem, kuriem jau beidzies vai tuvākajos gados beigsies ekspluatācijas laiks.

Lai ievērotu steidzamākās vajadzības satelītnovērošanas jomā, EKA ģenerāldirektors EKA dalībvalstīm ir ierosinājis paredzēt sākotnēju budžetu, lai nākotnē aptvertu *GMES* kosmosa infrastruktūras (tostarp ar to saistītā zemes segmenta) izstrādes pirmos posmus. Komisija ar prieku uzņem šo priekšlikumu, kurā ņemti vērā tās plāni attiecībā uz sākotnējiem pakalpojumiem un jo īpaši trīs operatīvajiem pakalpojumiem. 2006.–2007. gadā tā novērtēs ieguldījumu *GMES* kosmosa komponentē, ņemot vērā

- lietotāju vajadzību precizēšanu;
- sākotnējo pakalpojumu, jo sevišķi operatīvo pakalpojumu definēšanu, un
- Septītās pamatprogrammas priekšlikuma un budžeta apstiprināšanu.

Tiek novērtēti *in situ* un telpisko datu infrastruktūru trūkumi un efektivitāte. Šo konstatējumu rezultāts 2006.–2007. gadā ļaus labāk noteikt turpmāko Kopienas ieguldījumu.

3.6. Ietekmes novērtējums

Šajā paziņojumā ir sīki izklāstīta stratēģija un tuvākā posma pārmaiņas *GMES* iniciatīvas pārvaldības jomā. Saskaņā ar vispārējo Komisijas politiku pirms ievērojamu līdzekļu izdalīšanas eksperimentāliem darbības pakalpojumiem *GMES* būs vajadzīgs pamatojums, kas izstrādāts, balstoties uz stabilu ietekmes novērtējumu. Ņemot vērā saistības, kuras ES un EKA dalībvalstīm būs jāuzņemas, tam jābūt vairāk saistītam ar *GMES*, nevis ar Septīto pamatprogrammu. Pētījuma pirmajā posmā neatkarīgi konsultanti ir raksturojuši vispārējo sociālekonomisko *GMES* situāciju. Dalībvalstis ir izveidojušas ekspertu grupu, lai, darbam virzoties uz priekšu, novērtētu pētījuma metodiku.

Pētījumā ir minēta virkne stratēģisku ieguvumu no *GMES* īstenošanas. Daudzi no tiem pēc savas iedabas lielā mērā nav nosakāmi skaitliskā izteiksmē. Tomēr ziņojumā arī minēts ievērojams skaitliskā izteiksmē nosakāms ieguvums laikposmā no 2005. līdz 2030. gadam. Komisijas dienesti ir sagatavojuši provizorisku ietekmes novērtējumu. Turpmākajos mēnešos to pabeigs un publicēs pēc tam, kad būs pieejams galīgais ziņojums par sociālekonomisko pētījumu.

Pētījuma otrajam posmam jābūt pabeigtam 2005. gada novembrī. Tajā sīkāk pamatos vispārējos kopējos ieguvumus, izmantojot detalizētu apstiprināšanu un papildu apspriešanos ar iesaistītajām personām. Tajā arī noteiks, kuros ģeogrāfiskajos apgabalos un tautsaimniecības nozarēs ir sagaidāmi šie ieguvumi, kā arī mēģinās nodalīt īstermiņa un ilgtermiņa ieguvumus. Tad ietekmes novērtējumu galīgi apkopos un publicēs.

3.7. Pārvaldība

Lai *GMES* sekmīgi īstenotu, ir svarīgs atbilstošs darba dalījums un organizatorisku posmu noteikšana.

3.7.1. Pienākumi un uzdevumi

Ir svarīgi panākt tādu optimālu papildināmību starp ES iestādēm, EKA un to dalībvalstīm, kuras pamatā ir skaidri definēti pienākumi un uzdevumi.

ES:

- noteiks prioritātes un vajadzības;
- apkopos politisko gribu un lietotāju pieprasījumu, un
- nodrošinās pakalpojumu pieejamību un nepārtrauktību.

EKA:

- atbalstīs un noteiks kosmosa komponentes tehniskās specifikācijas;
- īstenos kosmosa komponenti, koordinējot izcilības centru darbību visā Eiropā, un
- sniegs padomus ES par turpmākajām vajadzībām kosmosa komponentes jomā.

Dalībvalstis var:

- stiprināt saistītu datu vākšanas un pārvaldības pasākumu un kopēja valstu pieprasījuma iekšējo koordinēšanu;
- sekmēt nepieciešamo telpisko datu infrastruktūru un *in situ* komponentu ieviešanu;
- atbalstīt kosmosa komponentes ieviešanu.

Vēlāk EKA pārvaldīs to minēto kosmosa infrastruktūru izstrādi, kuras noteiktas Septītajā pamatprogrammā noteiktā atbalsta saņemšanai saskaņā ar minētās programmas noteikumiem, šos pasākumus kopā ar savām darbībām integrējot šajā jomā. Komisija pārvaldīs *GMES* pakalpojumu izstrādi, ko tieši vai eksternalizējot atbalstīs ar Septītās pamatprogrammas palīdzību. Tas ļaus optimāli integrēt *in situ* monitoringa rezultātā iegūtos datus. Pēc pašreizējo EKA *GMES* pakalpojumu projektu pabeigšanas par to turpmāko izstrādi un konsolidēšanu kā par neatņemamu kopējās programmas sastāvdaļu Septītās pamatprogrammas ietvaros būs atbildīga Eiropas Kopiena.

Satelītsistēmu un *in situ* sistēmu darbība katrā gadījumā būs jāvērtē atsevišķi, ņemot vērā līdzekļu piederību. Tam maksimāli jāpalielina rentabls esošās kompetences izmantojums starpvaldību organizācijās, dalībvalstīs un rūpniecībā.

Attiecībā uz sarunām par tādu Zemes novērošanas datu nodrošināšanu, kas vajadzīgi *GMES* darbības pakalpojumu jomā gan to izmēģinājuma posmā, gan pilnīgas darbības posmā, būs jānosaka visefektīvākais veids, kā to izdarīt, par pamatu ņemot saskaņotu Eiropas mēroga pieeju.

3.7.2. Struktūras

GMES vadības struktūrai pakāpeniski jāattīstās atbilstoši jaunu darbības pakalpojumu izstrādei un lietotāju prasību attīstībai. Tai jābūt pragmatiskai, elastīgai un modulārai. Tāpēc vadības struktūrai jābūt pietiekami atklātai, lai arī katrā nākamajā posmā būtu iespējama attīstība.

Lai panāktu veiksmīgu *GMES* ieviešanu, būs vajadzīga aktīva rūpniecības līdzdalība, īpašu uzmanību pievēršot mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un pakalpojumu sniedzējiem. Joprojām atklāts jautājums ir rūpniecības dalība šādā kopēju Eiropas interešu projektā. Tai pievienos arī tehniski ekonomisko pamatojumu / ietekmes novērtējumu.

Izstrādājot tās organizatorisko struktūru, *GMES* programmā pilnībā ņems vērā *Galileo* projekta īstenošanā gūto pieredzi.

a) Īstermiņa mērķi

Pakāpeniski apkopos ES līmenī esošo pieprasījumu. Komisija izveidos *GMES* organizatorisko struktūru, kas darbosies Komisijas ietvaros, lai stiprinātu *GMES* pārvaldību. Komisija arī stiprinās attiecības starp tām padomdevējām iestādēm, kuras interesējas par *GMES* un ar to saistītajām jomām.

Jaunās struktūras uzdevumi saistībā ar *GMES* pakalpojumiem būs šādi:

- noteikt *GMES* stratēģiju, kļūstot par galveno vietu Komisijas ar *GMES* saistītu darbību koordinēšanai un lietotāju vajadzību konsolidēšanai,
- izstrādāt *GMES* eksperimentālos pakalpojumus, sākot ar operatīvajiem pakalpojumiem, un
- turpmāk atbalstīt pastāvīgu pētniecības un tehnoloģiju attīstības darbību pārvaldību.

Nākotnē šāda struktūra varētu būt par pamatu *GMES* vadības iestādes izveidei un tā pakāpeniski varētu sākt darboties arī citu ES iestāžu un aģentūru uzdevumā.

b) Vidēja termiņa mērķi laikposmam no 2007. gada

Uzsākot Septīto pamatprogrammu, tiks izstrādāti izmēģinājuma posma darbības pakalpojumi. Turpmāk tiks konsolidētas lietotāju vajadzības, tiks apstiprināti *GMES* pakalpojumi, tiks izstrādātas saistītās infrastruktūras, tiks pabeigtas sarunas, kas ļaus nodrošināt ilgtermiņa piekļuvi datiem un labāku savietojamību.

Ja Komisijas organizatoriskā struktūra darbotos arī turpmāk, šajā posmā tā, iespējams, paplašinātos, iesaistot papildu darbiniekus no ES un EKA dalībvalstu valsts pārvaldes, reģionālajām vai pašvaldības iestādēm, atbilstoši darbības pakalpojumu progresam. Tas varētu liecināt par vajadzību izveidot jaunu struktūru, kura varētu palīdzēt iegūt ilgtermiņā piemērotu struktūru. Komisija jau ir norādījusi[14], ka *GMES* kopīgo tehnoloģiju iniciatīva (KTI) varētu būt viens no risinājumiem, kas jānovērtē salīdzinājumā ar citiem un kas palīdzētu apkopot resursus un mobilizēt pietiekamu apjomu. Ar šādu pieeju būtu iespējams programmā iesaistīt

[14] Eiropas kosmosa politika – sagatavošanas elementi COM(2005) 208 galīgais, 23.5.2005.

attiecīgās lietotāju organizācijas. Tas liecinātu par to, ka tiešais lietotājs pakāpeniski vēlas iesaistīties šajā procesā.

Neskatoties uz to, pilnībā būs jānovērtē atbilstošākā vadības struktūra. Komisija to ierosina veikt kopā ar dalībvalstīm, izveidojot īpašu *GMES* konsultatīvās padomes apakšgrupu. Tā varēs izmantot par pamatu konsultantu pētījumu, kas veikts atbilstoši Sestajai pamatprogrammai[15], lai noteiktu potenciālo organizatorisko modeļu izraisīto ietekmi.

c) Ilgtermiņa mērķis – pilnīgas darbspējas posms

Šajā stadijā vairākiem pakalpojumiem būs sekmīgi pabeigts izmēģinājuma posms. Būs jāgarantē konkrēta katra pakalpojuma kvalitāte un pieejamība. Pakalpojumu pieejamības nepārtrauktību droši vien nodrošinās valsts pasūtījuma piešķiršanas sistēma, ko stimulēs lietotāji, iespējams, ar centrālas struktūras palīdzību.

4. *GMES* REKLAMĒŠANA/ZĪMOLS

Būs svarīgi palielināt lietotāju un sabiedrības informētību par *GMES* vispār. *Galileo* ir plaši atzīts plašsaziņas līdzekļos, un būs nepārtraukti jācenšas panākt salīdzināma līmeņa informāciju par *GMES*.

Ir jāizstrādā atbilstošs zīmols un skaidri jānosaka tā vērtības. Būtiski jāpalielina ieinteresēto personu iesaistīšana, izmantojot pastāvīgu sabiedrības informētības programmu. Jānodrošina arī sabiedrības informēšana, piemēram, izmantojot konkursu starp skolām, lai atrastu programmas nosaukumu.

Komisija 2007. gadā plāno organizēt *GMES* samitu. Tajā varētu sapulcināt galvenās ieinteresētās personas no valsts un privātā sektora, lai iezīmētu progresu, apmainītos ar pieredzi un nospraustu virzību uz integrētu pasaules mēroga Zemes novērošanas sistēmu.

---

15 „*GOSIS* Ziņojums (D3) par iespējamajiem *GMES* organizācijas modeļiem", īpaša atbalsta darbība atbilstoši Sestajai pamatprogrammai.